

nia i zatrudnienia stosunkowo dużej ilości pracowników występują na wsi wyraźne objawy urbanizacyjne, a w szczególności powstała duża ilość samodzielnych warsztatów rzemieślniczych (rzeźnicy, piekarze, szewcy, krawcy, sklepy towarów mieszanych itp.).

11) Majątek nie znalazł się w czasie wojny w obrębie bezpośrednich działań wojennych, natomiast uciepiał na skutek zarekwirowania niemal całego inwentarza żywego, nie wyłączając obór zarodowych oraz długoletniego unieruchomienia wszystkich zakładów przemysłowych.

16) Dzięki modernizacji od czasu wojny wszystkich zakładów przemysłowych oraz zelektryfikowaniu ich (jak również dwu głównych folwarków), majątek przetrzymał ciężki kryzys gospodarczy. Przyczyniła się do tego również różnorodność produkcji, zatem szczęśliwy rozkład ryzyka produkcyjnego i zbytu. *Marian Rudziński.*

37. ORDYNACJA PRZEWORSKA

1) Dobra Przeworskie stanowią część kompleksu, który zajmował całe Jarosławskie i Przeworskie — t. zw. Hrabstwo Jarosławskie — nadane przez kró-

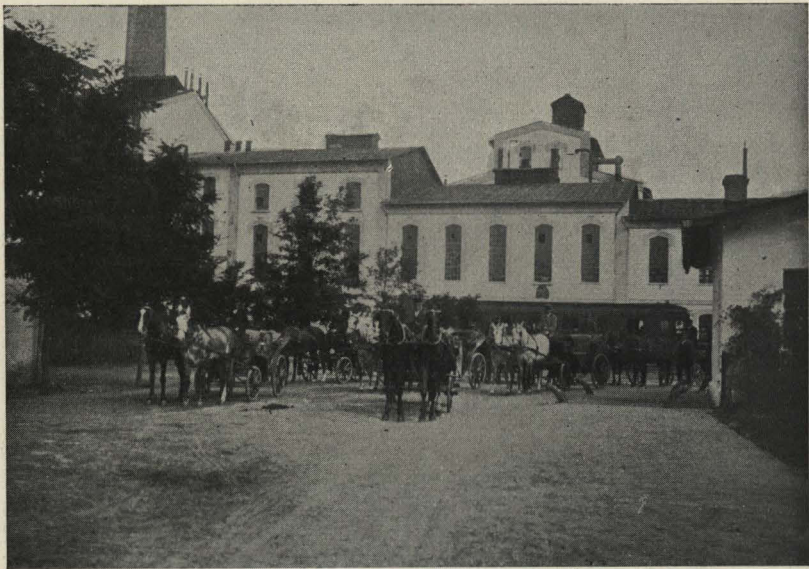

Przeworsk. Pałac.

lową Jadwigę Spytkowi z Melsztyna w r. 1380. Wnuk Spytki, Rafał Jarosławski, w r. 1470 utworzył ordynację Jarosławską, która na życzenie rodziny, gdy ostatni Jarosławski nie miał syna, została w r. 1519 zniesiona przez króla Zygmunta Starego. Majątki te w dalszym ciągu w drodze dziedzictwa po kadzieli przeszły w r. 1610 na Stanisława Lubomirskiego, i w ten sposób Przeworszczyzna nigdy w swej historii nie przeszła z rąk do rąk inaczej, jak w drodze dziedzictwa. Ordynacja Przeworska została wskrze-

Przeworsk. Misja Rolnicza Francuska 1923 roku przed pałacem w Przeworsku. (W środku Księżna Andrzejowa Lubomirska, z lewej strony senator Noulens, przewodniczący Misji; w głębi Księżę Andrzej Lubomirski — między Księżną i sen. Noulens'em, po którego prawej stronie hr. Potulicka — otoczeni pozostałymi członkami Misji). Zdj. Ryszarda Kiewlicza.

Przeworsk. Przybyła co tylko — w r. 1923 — Misja Rolnicza Francuska; wiozący ją wagon salonowy zatrzymał się przed cukrownią przeworską — oczekujące powozy powiozą gości na śniadanie do pałacu, poczem — na folwarki, dla szczegółowego zwiedzenia gospodarstw Ordynacji.

szona przez ks. Henryka Lubomirskiego w r. 1823. Od śmierci jego syna ks. Jerzego, t. j. od r. 1872, ordynatem Przeworskim jest do dziś dnia Andrzej ks. Lubomirski.

2) Obecnie obszar Ordynacji Przeworskiej obejmuje: ziemi ornej 2198.22 ha, łąk 200.32 ha, sadów i ogrodów warzywnych 155.38 ha, gruntów podbudowlanych 319.11 ha, parków 4.03 ha, wód zarybionych 62.17 ha, wód i nieużytków 8.10 ha i lasów 1440.83 ha. Razem 4388.16 ha.

3) W okresie przedwojennym w latach 1885—1914 była Ordynacja wzorowo i intensywnie zagospodarowana. Pola były w wysokiej kulturze i zdrenowane na obszarze 1800 ha. Budynki, inwentarz żywy i martwy znajdowały się w najlepszym stanie. Ordynacja miała bydło dwóch ras: simentalskiej i nizinnej czarno-białej, o pogłowie wysokiej wartości użytkowej i hodowlanej. W oborach było przeszło 900 sztuk bydła, w tem 450 krów dojnych, 100 wołów roboczych i 350 sztuk jałownika. Stadnina przedwojenna obejmowała ponad 100 sztuk koni pół-krwi angielskiej i arabskiej.

Wskutek działań wojennych w latach 1914 i 1915 inwentarz pociagowy oraz bydło zostało w całości zniszczone. Częściowo zarekwirowało je wojsko austriackie, resztę zabrali Moskale. Inwentarz martwy

Przeworsk. Rafinerja spirytusu.

i zabudowania folwarczne zostały częściowo spalone, częściowo uszkodzone. Z hodowli koni ocalało 27 sztuk źrebiąt. Wszystkie straty poniesione przez Ordynację naskutek działań wojennych ustaliła Państwowa Komisja Szacunkowa Główna w Warszawie na kwotę 4.256.965 koron złotych.

4) Miejscowe warunki klimatyczne są dość zmienne. Oprócz 4-ch pór roku mamy tu jeszcze 2 pory przejściowe, t. j. przedwiośnie i okres dżdżysty przed zimą. Przeważają lata o dość dużych opadach atmosferycznych. Opady roczne wahają się w granicach od 400 — 890 mm. Przeciętny opad roczny wynosi 675 mm. Przeciętna temperatura zimowa za miesiąc grudzień, styczeń i luty wynosi -3.5°C , a przeciętna w pozostałych miesiącach letnich, wiosennych i jesiennych wynosi od $10-12^{\circ}\text{C}$. Ordynacja jest położona w rejonie, który bywa nawiedzany co pewien czas gradem. Burze gradowe przeszły przez Ordynację w roku 1920, 1932 i 1934.

5) Ordynacja posiada glebę — löss próchniczny, lub löss-glinkę o podglebiu przepuszczalnym, zdre-

Przeworsk. Młyn motorowy w Kosinie.

nowaną. Według systemu gospodarstwa polowego należy glebę całego majątku zaliczyć do gleb pszenno-buraczanych.

6) Zabudowania majątku są w dobrym stanie, przeważnie murowane, kryte dachówką. Wartość zabudowań według ubezpieczenia Pow. Zakł. Ub. Wz. wynosi 2.753.000 złotych.

7) Dobra Ordynacji Przeworskiej są położone w Środkowej Małopolsce przy węzłowej stacji kolejowej Przeworsk, leżącej na linii Lwów — Kraków, Przeworsk — Warszawa i Przeworsk — Dynów. W rejonie Ordynacji znajduje się 2-ga stacja kolejowa Rogóżno na linii Przeworsk — Kraków. Przez dobra ordynackie przechodzi główna szosa Lwów—Kraków, oprócz tego bite drogi Przeworsk—Kańczuga, Przeworsk — Markowa, Przeworsk — Zarzecze, Przeworsk — Leżajsk.

Miejscowej organizacji dla zbytu produktów rolnych niema. Ordynacja zbywa swe produkta rolne